

Rechtstreeks gekozen burgemeesters: waar wachten we in hemelsnaam nog op?

Door [Eduard Bomhoff](#) - 11 mei 2024

Geplaatst in [Bestuurscultuur](#) - [Burgemeesters](#) - [Democratie](#)

'Nederland wacht op doorbraken', schrijven de informateurs. Er komt dan ook vast een regeerakkoord met sonore taal, maar voor een krachtige uitvoering blijven we afhankelijk van de ambtenaren van GroenLinks en D66, van de van hun eigen voortreffelijkheid overtuigde *Volkscrant*, *NRC* en *NOS*, en van de VVD, die een historie heeft in Rutte III en IV. Ook moeten we vrezen dat er ministers zullen komen die moeite hebben om hun VVD-verleden of hun CDA-voetafdruk (NSC!) te overstijgen.

Toch gaf de uitslag van 22 november alle reden voor grondig ander beleid. Waarom gloort er dan nog zo weinig hoop?

NSC komt nog niet uit de verf

Voor een deel ligt dat aan personen. Geert Wilders is een solist, en houdt de teugels wel erg strak. Zijn beste secondant is nu de neutrale Kamervoorzitter Martin Bosma. De ervaren onderwijsdeskundige Harm Beertema is vertrokken, en te weinig nieuwe Kamerleden van de PVV kunnen een eigen geluid inbrengen. NSC heeft bewonderenswaardig boze Kamerleden (Agnes Joseph over de pensioenen, Sandra Palmén over de toeslagen), maar Pieter Omtzigt en Nicolien van Vroonhoven slagen er nog niet in om die boosheid Kamerbreed te maken. Hoewel Rutte III en Rutte IV toch echt een complete ramp waren, niet alleen als het gaat om de pensioenwet en de toeslagenaffaire.

Jammer ook dat Omtzigt de enthousiaste groep rond De Nieuwe Denktank en Alliantie, opgericht om hem te steunen, vorig jaar toch niet heeft gebruikt, hoewel die klaar stond met goed uitgewerkte

Rechtstreeks gekozen burgemeesters: waar wachten we in hemelsnaam nog op?

dossiers over stikstof, natuur en de boeren, precies drie onderwerpen waar NSC nu nog te veel lijkt op het oude CDA.

BBB is constructief, maar Caroline van der Plas wordt door de elite steeds weggezet als niet handelend in het algemeen belang, maar alleen voor het eigenbelang van boeren en vissers. Voor Wilders zijn de haat en het *dédain* van de elite een plus, want die vormen een deel van zijn appeal. Voor Van der Plas en haar BBB vormen ze echter een zwaar nadeel; als Mona Keijzer inderdaad minister of zelfs (vice)premier wordt, zal ze hard moeten werken om Nederland ervan te overtuigen dat BBB er is voor iedereen.

Niet alleen personen en hun temperamenten spelen een rol; er moeten ook structurele oorzaken zijn voor gebrek aan enthousiasme over het komende kabinet. Misschien deze keer nog niet eens zozeer de 'stroperigheid', want behalve bij de pensioenen horen we weinig van de vakbeweging, en de werkgevers hebben met Ingrid Thijssen een heel zwakke voorzitter.

432 extra platforms

Eén belangrijke, meer constitutionele handicap van Nederland, waar ik hier nog eens op wil ingaan, is dat we als enige land in West-Europa geen rechtstreeks gekozen burgemeesters hebben. Met iedere vier jaar simultaan 342 burgemeestersverkiezingen zouden er 342 extra platforms bijkomen voor een beredeneerd en goed afgewogen anti-elite geluid.

Het is nu nog te gemakkelijk voor de D66- en GroenLinks-ambtenaren, voor het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) en voor al die zorgvuldig samengestelde adviesraden - het lijken wel paddenstoelen, er komen er steeds meer - om afwijkende opinies en analyses dood te zwijgen of er een karikatuur van te maken.

Voorlichters van ministers zijn gratis beschikbaar en het is vaak te veel gevraagd voor *de Volkskrant*, *NRC* en de *NOS* om met bonafide onderzoeksjournalistiek hun halve waarheden te ontmaskeren. Columnisten - *de Volkskrant* heeft er 55, telde Jeroen Trommelen een jaar geleden - trekken de journalisten naar goedkoop, opiniërend links. Dat zou een stuk beter kunnen worden als er nieuws zou zijn over interessante campagnes voor burgemeestersverkiezingen met uitdagers uit de gelederen van PVV, NSC, BBB of partijloze onafhankelijke kandidaten.

Alle 342 zittende burgemeesters van meestal VVD, CDA en PvdA zouden dan de noodzaak voelen om een meerderheid van de kiezers achter zich te krijgen. Dan moeten ze veel breder luisteren dan nu, en hard gaan lopen voor de stem en de zorgen van huizenbezitters (warmtepompen), huurders (multiculturele probleemwijken), middenstanders (verbod op niet-elektrische bestelbusjes), ouders met schoolgaande kinderen (lesuitval, ideologisch bevlogen leraren, kwaliteitsverlies) en bezorgde senioren (zorgadministratie, veiligheid op straat).

Rechtstreeks gekozen burgemeesters: waar wachten we in hemelsnaam nog op?

Windmolens of natuur?

Een willekeurig voorbeeld: burgemeester Ronald van Meygaarden van Boxtel. Hij is vooral bekend als penningmeester van Klimaatverbond Nederland, een zwaar gesubsidieerde organisatie voor 'ambitieuw klimaatbeleid'. De website van het Klimaatverbond toont een weiland zonder weidevogels, want het is geheel belegd met zonnepanelen, en daarachter een horizon met links, midden en rechts reusachtige windmolens.

Misschien vinden de burgers van Boxtel dat veel mooier dan hun grote natuurgebied Kampina, met bos, heide en beekdalen, maar het is dan wel afgelopen met wandelen: weilanden vol zonnepanelen zijn daar immers niet geschikt voor. Mochten de Boxtelaars dat offer toch willen brengen, dan wensen wij ze nog vele gelukkige jaren toe met hun burgemeester, maar liefst wél na validatie, lees: burgemeestersverkiezingen.

Evenwichtige keuzes

De grootste partij in Boxtel is de PVV. Die zou dan vermoedelijk met een tegenkandidaat komen voor Van Meygaarden. De campagne zou dan kunnen gaan over de 500 kilo drugs die vorig jaar in Boxtel zijn gevonden. Of over de restaurants in Midden-Brabant waar je zelden eters ziet: omdat ze alleen dienen voor het witwassen van drugsgeld. Of over de vraag of er meer politie moet komen om leegstaande schuren vaker te controleren op de aanwezigheid van verboden chemicaliën.

Het zou burgemeester Van Meygaarden dwingen om het goede evenwicht te vinden tussen zijn geliefde strijd tegen CO2 en de lastige strijd tegen drugscriminaliteit, niet alleen goed in zijn eigen ogen, maar ook goed volgens de Boxtelaars.

De ex-politici die zich nu vlot laten parachutereren op burgemeestersposten door vrienden in hun eigen partij, zouden bij burgemeestersverkiezingen echt aan het werk moeten. Sharon Dijksma (Utrecht) bijvoorbeeld, oud-voorzitter van de Jonge Socialisten. Ze heeft de huidige generatie Jonge Socialisten in haar universiteitsstad ongetwijfeld diep ontroerd met haar vliegreis naar de klimaatconferentie in Abu Dhabi. Ze gaf daar een originele powerpointpresentatie aan de oliesjeiks over fietsen voor het klimaat.

Maar de Utrechters die dromen van een burgemeester die de landelijke politiek onder vuur durft te nemen om meer huizen te bouwen, waarom kunnen die bij burgemeestersverkiezingen niet met een eígen (tegen)kandidaat komen? Een electoraal gevecht dwingt alle partijen om rekening te houden met zoveel mogelijk burgers, en dat is een goede zaak.

Wat onze democratie nu nodig heeft is niet een oorlog voor of tegen CO2, maar meer aandacht voor de lokale noden van woningzoekenden en middenstanders. Nog een voordeel: met rechtstreeks gekozen burgemeesters komt er hopelijk meteen een einde aan de loopbaan van burgervaders als Hubert Bruls (Nijmegen), die een lobby aanvoerde voor dwang bij het huisvesten van asielzoekers. Als we voortaan

WYNIA'S WEEK

Rechtstreeks gekozen burgemeesters: waar wachten we in hemelsnaam nog op?

mogen kiezen, komen er misschien wel burgemeesters die in Den Haag gaat lobbyen voor hun eigen burgers.

De politiek zou er rijker van worden, Wilders, Van der Plas en Omtzigt krijgen zo een lokale kweekvijver voor landelijk talent, de media krijgen spannende verkiezingscampagnes en de rijksambtenaren zouden zien dat er overal in het land intelligente (kandidaat)burgemeesters zijn met een scala aan ideeën voor beter beleid. Kort en goed: burgemeestersverkiezingen zouden kunnen zorgen een democratische doorbraak en een nieuwe politieke cultuur.

***Eduard Bomhoff** is oud-hoogleraar economie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, Nyenrode en Monash University. In 2002 was hij vicepremier in het eerste kabinet-Balkenende.*

*Het zijn de donateurs die **Wynia's Week** mogelijk maken. Doet u al mee? Doneren kan op verschillende manieren. Kijk [HIER](#) . Hartelijk dank!*